

Мігуель (Михайло) Сервантес де Сааведра, славний іспанський письменник, родився в початку жовтня 1547 р. в іспанському місті Алькала —де —Генаре із старого шляхетського, хоч і зубожілого роду. Вчився два роки в славнім тоді університеті в Саламанці, зразу богослові, яке незабаром покинув, занявшись літературою. Від р. 1568 перейшов до Мадріда, де почав писати поезії, повісті й драми. Але писання не давало йому ніякого доходу, і вже 1569 р. він з біди мусив покинути рідний край і подався до Італії, де нанявся на службу до багатого кардинала Джуліо де Аквавіва в Римі трохи що не за лакея. Сю службу він сприквив собі швидко і вже 1570 р. вступив до іспансько —неаполітанського війська, котрого начальником був славний воєвода тих часів дон Жуан австрійський. Сервантес відзначився в славній битві під Лепанто 1571 р., де одержав чотири рани. Хоч хорий на пропасницю, він станув до бою разом зі своїм братом, держався хоробро, стратив ліву руку і одержав з рук самого Дон —Жуана перед цілим полком відзнаку. Пролежавши всю зиму в шпиталі в Мессіні на Сіцилії і ледвевилічившись з тяжких ран, він брав участь в походах іспанців на Туніс і Наварин, причім відпросився на якийсь час на відпустку додому. Пливучи до Іспанії з поручаючим письмом від неаполітанського короля, коли йому всміхалася краща доля, він разом з братом і цілим кораблем попав у руки морських розбійників (піратів) із Туніса. Знайшовши при нім королівське письмо, розбійники подумали, що мають у руках якусь важну особу, і тому, коли отець Сервантеса прислав за своїх синів окуп, вони випустили тільки молодшого брата, а Мігуеля задержали. При поділі здобичі він дістався в руки дуже жорстокого пана Гассан —аги, перевертня з греків, що безсердечно знущався над своїми невільниками. Сервантес був чоловік безумно відважний і непосидючий; раз по разу він робив змови між невільниками, аби вирватися на волю, а раз навіть зробив таку змову, аби опанувати весь Туніс. Коли змову відкрито, багато з її учасників погибало з катівських рук, та Сервантесові даровано життя за його смілість. Нарешті, по 5 літах неволі його викуплено д[ня] 19 вересня 1580 р. Вернувши до Іспанії, він вступив знов до війська в службу до короля Португалії, брав участь у поході на острови Азорські і аж від р. 1583 осів постійно в ріднім краю, покинувши військову службу. Він оженився з любові з убогою панною, що звалася донна Каталіна де Палатіос і Салазар. Для заробітку написав першу часть пастирької повісті «Галатея» (1584), вступив до театру, для якого в короткім часі написав майже 30 драматичних штук. Ті штуки grano з поводженням у Мадріді, але тривкої вартості вони не мають, окрім хіба одної, п[ід] з[аголовком] «Нумансія». Не знаходячи при театрі заробітку, що заспокоював би всі його потреби, він вступив у службу при королівському інтендантстві, і йому було поручено закупувати провіант для «Непоборної Армади», яку тоді іспанський король Філіпп II приготовляв проти Англії. Пізніше бачимо його таким самим інтендантом для індійської фльоти, а дальші пригоди його життя губляться на протязі кількох літ. Задля якогось непорозуміння він попав навіть у тюрму; одні кажуть, що за довги, яких наробив його несовісний спільник, а інші кажуть, що задля бійки королівських двораків перед домом, у яким він жив, і до якої привід мала дати його прислуга. В тім тільки згоджуються перекази, що власне в тюрмі йому прийшла думка написати повість про шляхтича, що, начитавшись лицарських повістей, виїздить у світ у лицарській зброї рятувати пригнетену невинність і шукати чудесних пригод, а стикаючися з дійсним, далеко не лицарським світом, попадає в безконечний ряд смішних і трагічних пригод. І ось 1604 р.

вийшла перша часть славної повісті п[і]д з[а]головком «Глибокоумний шляхтич Дон — Кіхот з Ламанчі». Ся повість мала нечуваний досі успіх; перше видання розійшлося протягом 4 тижнів, а ще того самого року вийшли дальші чотири видання. В тім самім році почали також появлятися її переклади на інші мови, особливо у Франції, коли французький посол у Мадриді, прочитавши її по —іспанськи, написав про неї до Парижа з незвичайними похвалами. Відомість, яку подають деякі біографи, буцімто повість зразу не йшла, і Сервантес, бажаючи зацікавити нею публіку, випустив безіменну брошуру, вимірену ніби проти неї п[і]д з[а]головком «El Viасario» (бомба), в якій підпустив увагу, що се сатира, вимірена на високопоставлені особи, по новішим досліддам сказалася пізнішою видумкою. Розуміється, що власне задля великої популярності книжки не обійшлося без докорів, а навіть доносів на автора, якого матеріальне положення до смерті не перестало бути незavidним. Від р. 1603 він жив у Вальядоліді, не друкував нічого цілих 8 літ по появі першої часті «Дон — Кіхота» і тільки в р. 1614, коли якийсь недотепний писака видав безіменне її другу часть, Сервантес написав свою другу часть «Дон — Кіхота» і видав її 1615 р. Немов бажаючи реабілітувати славу лицарської повісті, яку так безпощадно та дотепно осмішив у своїм «Дон — Кіхоті», він у остатнім році свого життя написав і сам простору лицарську повість п[і]д з[а]головком «Терпіння Персілеса й Сігізмунди». Він умер 23 цвітня 1616 р., того самого дня, коли в Англії вмер великий драматичний поет Уільям Шекспір; кілька день перед смертю він прийняв чернечу рясу.

«Дон — Кіхот» Сервантеса — се перша повість у новішим значенні того слова і один із найславніших та найпопулярніших творів людського духу. Сатира на романтичні та далекі від дійсного життя лицарські повісті, якими кілька сот літ зачитувалася вся Європа, поглиблюється і розширяється тут ступнево в величній малюнок боротьби між благородними поривами чуття та твердою дійсністю, між поезією й прозою життя. Тому «Дон — Кіхот» має безсмертну вартість в історії духовного розвою всеї людськості і по заслuzі зробився улюбленою книжкою для всіх освічених людей. Про його популярність може свідчити хоч би те, що від 1604 до 1857 р. сю книгу видавано в Іспанії не менше як 400 разів, що перекладено її на мови англійську 200 разів, французьку 168 разів, італьянську 96, португальську 80, німецьку 70, шведську 13, польську 8, датську 6, російську 2 рази і на латинську 1 раз. Повного українсько — руського перекладу «Дон — Кіхота» досі ще не маємо, та й, мабуть, нешвидко діждемося. Те, що подаю тут читачам, — се свобідна переробка головної основи першої часті та закінчення другої часті повісті, переробка з прози на вірші, уложені на взірець іспанських народних романс. Ся моя: переробка, появилася перший раз. у часописі для дітей «Дзвінок» — 1891 р. і окремою відбиткою з невеличким числом ілюстрацій, а другим, ДОПОБНЄ.НИМ і поправленим, виданням у р. 1.899, оба рази накладом Руського товариства педагогічного у Львові. Отче третє видання являється з передмовою трохи переробленою, з тими самими ілюстраціями, з численними поправками в тексті, але без ніяких доповнень, накладом Угр[аїнської] — рус[ької] видавничої: спілки у Львові.

Іван Франко.

Писано дня 22мая 1913 р.